

Openbaar
Lyceum
Zeist

Toetsbeleid

Alle leerlingen leren **van feedback**

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Toetsen vanuit de onderwijsvisie	5
1.1 Kenmerken van het Openbaar Lyceum Zeist	5
1.2 Uitgangspunten van toetsing	5
1.3 Formatief vs. summatief.....	8
2. Toetsvormen	9
Summatieve toetsen	9
Formatief evalueren.....	9
Algemeen.....	10
Schriftelijke toets (ST).....	10
Kijk- en luistertoetsen (KLT)	10
Mondelinge toets (MT).....	11
Verslag/werkstuk.....	11
Praktische opdracht/practicum (PO).....	11
Presentatie	11
Assessment.....	11
3. Moment van toetsing	12
4. Hoeveelheid toetsen	14
5. Toetsafname, beoordeling en herkansing.....	15
Toetsafname.....	15
Beoordeling en feedback.....	15
Herkansing.....	15
6. Kwaliteit toetsing.....	17
Kwaliteitseisen schriftelijke toetsen.....	18
Toetsmatrijs.....	18
<i>Taxonomie</i>	18
Kwaliteitseisen toetsvragen	19
Kwaliteitseisen correctiemodel.....	19
Kwaliteitseisen praktische opdrachten	19
Kwaliteitseisen opdrachtbeschrijving.....	19
Kwaliteitseisen beoordelingsmodel	19
Kwaliteitscriteria Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)	19
7. Overgang en determinatie	20
8. Kwaliteitsborging.....	21

Bijlagen

Bijlage 2: Format Plan van Toetsing Bovenbouw (PTB)	23
Bijlage 3: Format Plan van Toetsing Onderbouw (PTO)	24
Bijlage 4: Kwaliteitseisen schriftelijke summatieve toetsen	25
Bijlage 5: Kwaliteitseisen summatieve toetsvragen	26
Bijlage 6: Kwaliteitseisen correctiemodel	27
Bijlage 7: Kwaliteitseisen praktische opdrachten	28
Bijlage 8: Kwaliteitseisen opdrachtbeschrijving	29
Bijlage 9: Kwaliteitseisen beoordelingsmodel	30
Bijlage 10: Voorbeeld Toetsmatrijs	31
Bijlage 11: Toetsanalyseformulier (deze krijg je van je docenten tijdens het nabespreken van een toets)	32
Bijlage 12: Toetsvormen	34

Inleiding

Wat zou een school zijn zonder toetsen? Een goede toets is nodig om te bepalen wat een leerling kan. Helaas is er in het onderwijs sprake van een enigszins doorgeslagen toetscultuur, zo constateert ook de Onderwijsraad in het rapport *Toets wijzer* (2018). Docent en leerling houden elkaar in een wurggreep: de docent geeft veel toetsen voor een cijfer om de leerling aan het werk te krijgen, met als gevolg dat de leerling pas iets gaat doen als ‘het voor een cijfer is’. Zo steken beide partijen veel tijd en energie in cijfermatig presteren, terwijl het leerproces daar niet altijd mee gediend is – sterker nog: daar zelfs door belemmerd kan worden.

Ook op het Openbaar Lyceum Zeist bestonden zorgen over de toetsdruk voor zowel docenten als leerlingen. Bovendien vroegen ook de onderwijskundige ontwikkelingen om een heroverweging van de toetspraktijk. Het onderwijs op het OLZ is namelijk volop in beweging. Vanuit de visie ‘Alle leerlingen leren’ wordt het onderwijs steeds meer vormgegeven vanuit leerdoelen, om zo de leeropbrengsten te vergroten. Ook wordt er steeds meer ruimte gezocht om leerlingen maatwerk te bieden en ruimte te geven hun individuele talenten te ontplooien.

Hoe organiseer je de toetsing zo dat die het leren versterkt en aansluit bij deze ontwikkelingen? Dat is de kernvraag die aan de basis ligt van dit nieuwe toetsbeleid. Het is het eindresultaat waar de Werkgroep Toetsbeleid ruim twee jaar naartoe heeft gewerkt. Deze werkgroep werd in 2017 in het leven geroepen en kreeg als opdracht om een toetsbeleid te ontwikkelen dat de toetsdruk schoolbreed zou verlagen en ten goede zou komen aan het leren, daarbij aansluitend bij de onderwijskundige ontwikkelingen.

Verspreid over twee schooljaren heeft de werkgroep uitgebreid onderzoek gedaan naar de toetspraktijk op het OLZ, zowel vanuit het perspectief van leerlingen als dat van docenten. Op basis van wetenschappelijke inzichten en succesvolle praktijkvoorbeelden is de werkgroep vervolgens aan de slag gegaan om verbetervoorstellen te formuleren. Die klus is geklaard met een team van enthousiaste docenten, die een ruime spreiding aan vakken en jaarlagen vertegenwoordigden. Ook leden van de schoolleiding zijn voortdurend betrokken geweest en in het laatste deel van het ontwikkeltraject is de werkgroep begeleid door een toetsexpert van Bureau ICE.

Al met al heeft dit proces ertoe geleid dat de werkgroep tot de overtuiging is gekomen dat op het OLZ een cultuuromslag nodig is in de toetsing: het leerdoelgericht werken en de visie ‘Alle leerlingen leren’ vragen om voortdurende evaluatie van de voortgang van het leerproces. Kern van dit nieuwe toetsbeleid is dan ook: minder van cijfer naar cijfer rennen en onze energie gezamenlijk meer steken in kwalitatieve feedback waar een leerling ook écht wat van leert. Oftewel formatief evalueren waar het kan, summatief toetsen waar het moet.

Want dat staat buiten kijf: een goede toets blijft nodig om te bepalen wat een leerling in huis heeft. We gaan dan ook niet stoppen met toetsen. We gaan misschien zelfs niet minder toetsen. We gaan beter toetsen.

1. Toetsen vanuit de onderwijsvisie

1.1 Kenmerken van het Openbaar Lyceum Zeist

Op het Openbaar Lyceum Zeist krijgen leerlingen ruimte en uitdaging om hun talenten optimaal te ontwikkelen en worden zij gestimuleerd om uitstekende prestaties te leveren.

Het Openbaar Lyceum Zeist opereert vanuit drie kernwaarden:

Openheid

Op onze school is iedereen welkom en kan iedereen zichzelf zijn. Wij staan voor verdraagzaamheid en treden de wereld met open vizier tegemoet.

Toewijding

Op het OLZ werken we met toewijding en bevoegenheid aan de ontwikkeling van onze leerlingen, met hart voor de leerlingen en solidariteit naar elkaar. Medewerkers krijgen professionele ruimte en we denken vanuit 'De Bedoeling' en niet vanuit stapels protocollen en reglementen.

Ontwikkeling

Op het Openbaar Lyceum richten we ons op de ontwikkeling van leerlingen in brede zin: alle talenten, vaardigheden of intelligenties. Op ontwikkeling als mens, kortom. Dit zie je o.a. terug in de profielen sport en expressie, in buitenschoolse activiteiten, in U-Talent en in BPS. Ontwikkeling van individuen vraagt ook maatwerk. En het is een proces waarbij, naast de docent, ook de leerling geacht wordt verantwoordelijkheid te nemen.

Visie: álle leerlingen leren

Op het Openbaar Lyceum Zeist willen we dat álle leerlingen leren. De nadruk op 'alle' betekent dat het onderwijs en de begeleiding zo moeten zijn dat rekening gehouden wordt met verschillen tussen leerlingen, dat er maatwerk wordt geboden. Leerlingen moeten actief leren, waarin ze ook een passende hoeveelheid zelfsturing moeten krijgen.

1.2 Uitgangspunten van toetsing

Waarom willen we toetsen?

Het OLZ wil het toetsbeleid in evenwicht brengen met de visie, missie en de kernwaarden van de school. Het toetsbeleid is gedegen en leidt tot valide en betrouwbare toetsen, die bewust worden ingezet om het leren van leerlingen te ondersteunen (formatieve evaluatie). Hiermee wordt de motivatie bij de leerling gestimuleerd. Dat gebeurt naast het afnemen van toetsen om te bepalen of leerlingen de leerdoelen en uiteindelijk de einddoelen bereikt hebben (summatieve toetsen). Hierdoor hebben leerlingen meer succeservaringen, wat hun

prestatieplezier vergroot en bijdraagt aan hun persoonlijke groei. Het streven is om de leerling meer regie te geven in zijn of haar eigen leerontwikkeling.

In overeenstemming met de waarden van de school gebruikt het OLZ toetsen:

1. Om het cognitieve niveau van de leerling te bepalen, bijvoorbeeld ten behoeve van determinatie.
2. Als middel voor verantwoording.
3. Als reflectie op de lespraktijk, zodat docenten hun onderwijs hierop kunnen aanpassen.
4. Om inzicht te verkrijgen in het leerproces en de metacognitieve vaardigheden van de leerlingen.
5. Om leerlingen een kans te geven om te laten zien wat ze kunnen.
6. Om gerichte feedback te kunnen geven.
7. Om leerlingen voor te bereiden op het examen en het vervolgonderwijs.
8. Om inzicht te krijgen in het behalen van de leerdoelen.

Kernwaardenmatrix uitgangspunten

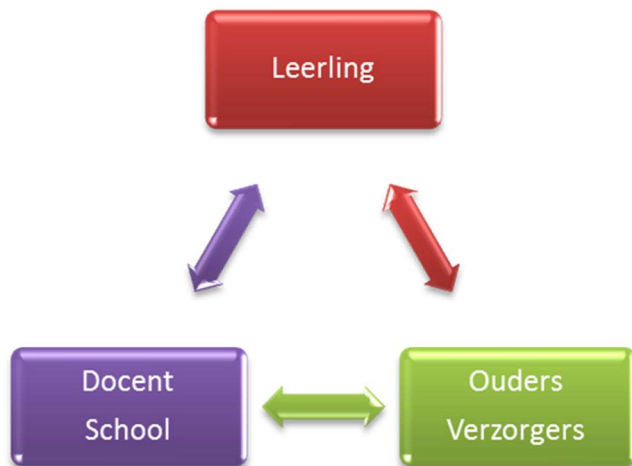
De uitgangspunten van toetsing matchen, zoals in de matrix hieronder te zien is, met de kernwaarden van de school.

	K1	K2	K3
1. Om het cognitieve niveau van de leerling te bepalen, bv ten behoeve van determinatie.		x	
2. Als middel voor verantwoording.			x
3. Reflectie op lespraktijk, zodat de docenten hun onderwijs hierop kunnen aanpassen.	x		
4. Om inzicht te verkrijgen in het leerproces en de metacognitieve vaardigheden van de leerlingen.		x	x
5. Om leerlingen een kans te geven om te zien wat ze kunnen.		x	
6. Om gerichte feedback te geven.	x	x	x
7. Om leerlingen voor te bereiden op het examen en het vervolgonderwijs.		x	
8. Om inzicht te krijgen in het behalen van de leerdoelen.		x	

Belanghebbenden bij toetsen

De meetmomenten op het OLZ zijn erop gericht om alle belanghebbenden die betrokken zijn bij de pedagogische driehoek en die betrokken zijn bij de onderwijsketen inzicht te geven in de leerontwikkeling.

Pedagogische driehoek

Toetsing voor de leerling

Toetsing levert de leerling inzicht in de doelen die hij¹ dient te behalen, waar hij op dat moment staat en wat hij nodig heeft om naar de gewenste situatie te komen.

Door de leerling goede feedback te geven, wordt de leerling stapsgewijs geleerd om eigenaar te worden van zijn leerproces. Daarbij is het belangrijk dat de leerling concrete instrumenten worden aangeboden om overzicht te houden over zijn leerproces.

Toetsing voor de docent

Toetsing is voor de docent een middel om de ontwikkeling van de leerling te monitoren, zodat waar nodig extra instructie, begeleiding en/of leerstof kan worden geboden.

Toetsresultaten leveren de docent tevens feedback op zijn onderwijsaanbod, zodat hij dit waar nodig kan aanpassen.

Toetsing voor ouders

De informatie die een toets oplevert vormt een belangrijk middel om met ouders in gesprek te gaan over de ontwikkeling van het kind. Tevens geeft een transparant en eenduidig toetsstelsel ouders vertrouwen. Het is aan te raden om de ouders te betrekken bij de invoering van formatief evalueren. Het is van belang dat zij het concept begrijpen, om hun kind waar mogelijk te kunnen ondersteunen.

¹ Overall waar in dit document wordt gesproken van 'hij' kan ook 'zij' worden gelezen.

1.3 Formatief vs. summatief

Een belangrijk uitgangspunt in het toetsbeleid is dat een toets bewust wordt ingezet, passend bij het doel. Er worden de volgende doelen onderscheiden:

Formatief doel: toetsen om te leren

Een formatief doel richt zich op het (bij)sturen van het leerproces. Het leerproces wordt inzichtelijk gemaakt voor leerling en docent, door met behulp van toetsing de volgende inzichtelijk te maken waar de leerling staat ten opzichte van de leerdoelen en wat de leerling nodig heeft om verder te komen. De leerling ontvangt middelen, feedback en ruimte om aan zijn zwakke punten te werken, om uiteindelijk het beoogde eindniveau te kunnen behalen. Omdat het leerproces een continu proces is dat moet worden bijgestuurd, wordt zoveel mogelijk gesproken van formatief evalueren.

Summatief doel: toetsen van het leren

Het doel van summatieve toetsing is het afronden van het leerproces. Na een bepaalde periode wordt beoordeeld of de leerling de beoogde leerdoelen in voldoende mate beheerst. Vervolgens wordt de overstap gemaakt naar het volgende onderdeel of niveau.

2. Toetsvormen

Met betrekking tot toetsvormen zijn de volgende afspraken van toepassing:

Summatieve toetsen

- Bij summatieve toetsen wordt er gevarieerd in toetsvormen. In het toetsprogramma van een jaarlaag komen minimaal twee verschillende toetsvormen voor (ST, MO, PO, enz.).
- Uitgezonderd schoolexamens kan een docent bij bepaalde leerdoelen de toetsvorm laten verschillen per leerling, zolang de toets op vergelijkbare wijze inzicht geeft in het behalen van de leerdoelen. Toetsen waarop dit van toepassing is, worden in het PTO² of PTB³ aangemerkt als 'variabel'.
- Om te voorkomen dat een leerling op basis van subjectieve cijfers bevorderd wordt naar een hoger leerjaar, dient een substantieel deel (minimaal 20 procent) van de toetsing binnen een vak kwantitatief van aard te zijn, d.w.z. gebaseerd op een vaststaand en objectief correctiemodel, zonder dat er van interpretatie van beoordelaars sprake is.

Formatief evalueren

- Formatief evalueren wordt bij alle vakken een vast onderdeel in lessen en lesprogramma's. Het model 'De vijf interactiestappen van leren' dient hierbij als leidraad.
- Het doel van formatief evalueren is het (bij)sturen van het leerproces. Het moment en de inhoud van formatieve evaluaties dienen op dat doel te zijn afgestemd. Hier wordt bijv. niet onder verstaan om vlak voor de summatieve toets een oefentoets mee te geven.
- Formatief evalueren kan formeel, met dezelfde afspraken als bij een summatieve toets, of informeel (d.m.v. didactische werkvormen, huiswerk, enz.). Formatieve evaluatiemoment dienen leerlingen inzicht te geven in hun voortgang bij het behalen van de leerdoelen. Leerlingen verdienen 'rijke' feedback, gericht op taak en inhoud. Een cijfer of score 'onvoldoende/voldoende' dient daarom te worden vermeden.
- Er wordt de komende jaren een eenduidig systeem ontwikkeld of aangeschaft waarmee informatie over de voortgang op de leerdoelen bij de verschillende vakken op

Afbeelding 1. De vijf interactiestappen voor leren. Bron: Linque Consult.

² Programma van Toetsing in de Onderbouw, zie blz. 15.

³ Programma van Toetsing in de Bovenbouw, zie blz. 15.

eenvoudige wijze inzichtelijk kan worden gemaakt voor leerlingen, ouders, mentoren, enzovoort.

- De leerling is verantwoordelijk voor het behalen van zijn/haar leerdoelen en voor het bijhouden van zijn/haar voortgang daarin.
- De docent is verantwoordelijk voor het aanbieden van evaluatiemomenten en daaruit voortvloeiend voor het voorzien in manieren en/of mogelijkheden om leerdoelen alsnog of op een hoger niveau te behalen.
- Voorafgaand aan een summatieve toets moet een leerling altijd de mogelijkheid hebben gekregen om door middel van een formatieve evaluatie inzicht te krijgen in diens voortgang op de leerdoelen.
- Het uitgangspunt is dat in iedere les een checkmoment zit op het leren en begrijpen. Dat kan een terugkoppeling zijn op de stof van de voorgaande les (d.m.v. bijv. huiswerkcontrole of een korte opdracht) of op de stof die in de les is uitgelegd.

Algemeen

- Toetsen en evaluaties zijn vanuit leerdoelen opgebouwd.
- Voor het afnemen van toetsen en formatieve evaluaties worden vaker digitale middelen ingezet. Hiermee kan een leerling snel feedback krijgen, zonder dat dit de docent extra werk oplevert. Het is de verantwoordelijkheid van de schoolleiding om de komende jaren, in samenspraak met vaksecties, ICT-beleid te ontwikkelen waarin digitale toetsing een structurele plek kan krijgen. Het is de verantwoordelijkheid van vaksecties om te onderzoeken waar in hun curriculum digitale toetsing toegevoegde waarde kan hebben en welke vorm en mate van digitalisering gewenst is.

In het kort wordt een aantal toetsvormen toegelicht.

Schriftelijke toets (ST)

Een schriftelijke toets is een valide toetsvorm voor het toetsen van theorie; welke kennis heeft iemand over een bepaald onderwerp? Een schriftelijke toets is niet altijd geschikt voor het meten van vaardigheden en houding. In combinatie met een nauwkeurig correctiemodel is dit een betrouwbare toetsvorm. Een groot voordeel is de bruikbaarheid (praktische uitvoerbaarheid): je kunt eenvoudig grotere groepen leerlingen in relatief korte tijd toetsen.

Kijk- en luistertoetsen (KLT)

De leerling kijkt of luistert naar een of meerdere fragmenten en beantwoordt hier schriftelijk vragen over. Een bruikbare toetsvorm voor het meten van kijk- en luistervaardigheid in de moderne vreemde talen. Ook bij deze toetsvorm is een nauwkeurig correctiemodel van belang.

Mondelinge toets (MT)

Aan de leerling worden mondeling vragen gesteld, die de leerling ook mondeling beantwoordt. Een mondeling is een zinvolle toetsvorm voor het meten van kennis en mondelinge taalvaardigheid in de moderne vreemde talen. Een objectieve, betrouwbare beoordeling is van belang. Omdat de afname vaak individueel plaatsvindt, kost deze toetsvorm relatief veel tijd.

Verslag/werkstuk

Een verslag of werkstuk is een valide toetsvorm voor het meten van kennis (op het niveau van snappen) en vaardigheden. Bij een verslag of werkstuk staan het eindproduct en het proces centraal. Tijdens het proces zijn reflectie en feedback essentieel voor een maximaal leereffect. De kwaliteit van deze toetsvorm staat of valt echter met een objectieve, dus betrouwbare, beoordeling. Een nadeel is dat de beoordeling relatief veel tijd kost voor de docent.

Praktische opdracht/practicum (PO)

Een praktijkopdracht of practicum is een valide toetsvorm voor het geïntegreerd meten van kennis, vaardigheden en houding. Ook een praktijkopdracht of practicum staat of valt met een betrouwbare beoordeling. De praktijkopdrachten of practica zijn geschikt om hele klassen in één keer te toetsen, wat het een bruikbare toetsvorm maakt. Voorbeelden van praktische werkvormen staan in bijlage 11.

Presentatie

Een presentatie is een valide toetsvorm voor het geïntegreerd toetsen van kennis, vaardigheden en houding. Bij een presentatie staan het resultaat en proces centraal. Een objectieve en betrouwbare beoordeling is een aandachtspunt. De uitvoering kost vaak de nodige organisatie en tijd. Een nadeel is dat presentaties voor sommige leerlingen onevenredig spannend/stressvol zijn.

Assessment

Een assessment is een valide toetsvorm, waarin leerlingen een gevarieerd beoordelingsprogramma moeten doorlopen om te bepalen over welke ontwikkelbare talenten zij beschikken. Een assessment kan bestaan uit verschillende testen, simulaties of rollenspelen.

3. Moment van toetsing

Met betrekking tot moment van toetsing zijn de volgende afspraken van toepassing:

- In de bovenbouw kunnen schriftelijke toetsen uitsluitend in toetsweken worden afgenomen. Om organisatorische redenen kan hier in overleg met de schoolleiding van worden afgeweken.
- In de onderbouw worden schriftelijke toetsen in principe in toetsweken afgenomen. Eventueel kunnen naast, maar niet in plaats van, het moment in de toetsweek ook schriftelijke toetsen binnen de lessen worden afgenomen, mits in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het toetsbeleidsplan.
- Van bepaalde toetsen kan een sectie in het toetsplan aangeven dat een leerling deze toets eerder mag maken dan het centraal ingeplande moment als de leerling de leerdoelen beheerst. De betrouwbaarheid van de toetsresultaten mag hierdoor niet in het geding komen. Voor schoolexamens wordt dit alleen toegestaan als er sprake is van een versneld examenprogramma.
- Het voor de klas ingeplande moment voor het maken van een toets geldt als 'eindmoment'. Een leerling die de toets dan niet heeft gemaakt zal deze moeten maken volgens de regels van inhaaltoetsen.
- Afgezien van toetsen die zijn aangemerkt als 'variabel' worden toetsen binnen de vaksecties zo veel mogelijk op hetzelfde moment en onder dezelfde omstandigheden afgenomen.
- De les- en toetsprogramma's worden ingedeeld in vier periodes per schooljaar. In de bovenbouw wordt iedere periode afgesloten met een toetsweek. In de onderbouw worden periode 2 en 4 afgesloten met een toetsweek.
- De afname van toetsen in toetsweken geschiedt volgens een toetsjaarrooster waarin van elke toets de datum, lengte en toetsvorm is vastgelegd.
- Vaksecties leveren uiterlijk in de laatste werkweek voor de zomervakantie geüpdatete PTO's, PTB's en PTA's aan voor het daaropvolgende schooljaar.
- Uiterlijk 1 oktober wordt voor het lopende schooljaar een concept-toetsjaarrooster (voor alle toetsweken dus) aan de medewerkers toegestuurd.
- Vaksecties hebben na het rondsturen van het concept-toetsjaarrooster vijf werkdagen de tijd om wijzigingen aan te vragen.
- Uiterlijk drie weken voor het begin van de eerste toetsweek wordt het definitieve toetsjaarrooster gepubliceerd.
- Van het toetsjaarrooster kan alleen in overleg met de schoolleiding worden afgeweken indien sprake is van bijzondere omstandigheden, zoals ziekte.
- De derde toetsweek kan in alle examenklassen vervroegd plaatsvinden. Het moment hiervoor wordt via de jaaragenda en het toetsjaarrooster bekendgemaakt.
- Praktische Opdrachten moeten altijd worden vermeld in het PTO/PTB/PTA, ongeacht of de beoordeling formatief of summatief is.

- Bij alle PO's dienen vaksecties aan te geven in welke week van het jaar deze moeten worden afgerond of ingeleverd. Deze inleverdata kunnen na publicatie van het PTO/PTB/PTA alleen worden gewijzigd in overleg met de schoolleiding.
- Om piekbelasting voor leerlingen te voorkomen, kan de schoolleiding kan vaksecties vragen om PO's op een ander moment in het jaar af te nemen.
- De lengte van een schriftelijke toets in toetsweken is maximaal 90 minuten, exclusief tijdverlenging. Uitzonderingen in overleg met de schoolleiding.
- Een buiten de toetsweek ingeplande summatieve toets wordt uiterlijk een week van tevoren aangekondigd.
- Een leerling in de onderbouw mag in een reguliere schoolweek niet meer dan vier summatieve toetsen per week en niet meer dan twee per dag hebben, in welke vorm dan ook (hieronder vallen dus ook inlevermomenten van PO's, presentaties voor een cijfer, enz.).
- De week voorafgaand aan een toetsweek en de eerste dag na een schoolvakantie is voor leerlingen altijd toetsvrij.

4. Hoeveelheid toetsen

Met betrekking tot de hoeveelheid toetsen zijn de volgende afspraken van toepassing:

- Een vak kan per jaar maximaal 8 summatieve toetsen afnemen, ongeacht in welke vorm. Voor vakken die slechts een deel van het jaar gegeven worden, geldt dit aantal naar rato.
- In de jaaragenda worden twee tussentijdse evaluatiemomenten aangewezen waarop de voortgang en de leerresultaten van alle leerlingen worden geëvalueerd, in leerlingbesprekingen en in ontwikkelgesprekken met leerlingen.
- Bij elk evaluatiemoment en bij de afsluitende rapportvergadering moet het rapport van een leerling voorzien in minimaal één actueel toetsresultaat. Effectief houdt dit een minimum aantal summatieve toetsen van drie per jaar per vak in.

5. Toetsafname, beoordeling en herkansing

Met betrekking tot toetsafname, beoordeling en herkansing zijn de volgende afspraken van toepassing:

Toetsafname

- Afname van summatieve toetsen gaat volgens een afnameprotocol. Het bestand protocol moet herzien worden.

Beoordeling en feedback

- Twee keer per jaar noteert een docent in Magister bij iedere leerling een opmerking als feedback, als input voor de ontwikkelgesprekken (OULEME).
- Na toetsweek 3 vindt er nog een evaluatiemoment plaats tussen mentor en leerling. De leerling evalueert hier zelf zijn/haar resultaten en kan hier de docent nog om feedback vragen.
- Een leerling heeft het recht om een gemaakte summatieve toets na correctie in te zien, en hierbij feedback te krijgen.
- Bij de nabespreking van toetsen maken docenten regelmatig gebruik van het toetsanalyseformulier (bijlage 10).
- Ook een goed presterende leerling verdient feedback.
- Docenten kunnen voor het beoordelen van het cognitieve niveau van een leerling naast de informatie uit summatieve toetsen ook informatie uit formatieve evaluaties gebruiken.
- Gedurende het schooljaar wordt in het cijfersysteem een voortschrijdend gemiddelde getoond.
- Het eindcijfer van een leerling is het voortschrijdend gemiddelde van alle behaalde resultaten bij een vak, afgerond op één decimaal en daarna afgerond op een heel cijfer.
- Voor de beoordeling van profielwerkstukken, verslagen, bronverwijzingen, presentaties, etc. worden zo veel mogelijk dezelfde formats gehanteerd of ontwikkeld.
- Een leerling krijgt binnen 10 schooldagen na afname van een summatieve toets het resultaat terug. Voor een PO is dit 20 schooldagen.

Herkansing

- In de bovenbouw krijgt een leerling aan het eind van elke periode de mogelijkheid om één toets te herkansen. In de onderbouw krijgt een leerling deze mogelijkheid alleen aan het einde van periode 1,2 en 3.
- In klas 1 krijgen de leerlingen in periode 1 twee herkansingen. Daarna geldt voor klas 1 hetzelfde beleid als voor de rest van de onderbouw.

- Bij een herkansing telt het nieuwe cijfer. Schoolexamens zijn hierop een uitzondering, daarbij geldt het nieuwe resultaat alleen als het hoger is dan het eerste.
- In principe zijn alle toetsen herkansbaar. In het PTO/PTB/PTA kunnen in overleg met de schoolleiding toetsen worden aangemerkt als niet-herkansbaar.
- De moeilijkheidsgraad van een toets is bij de herkansing gelijk aan die van de oorspronkelijke toets.
- Een leerling die een toets mist in een toetsweek, om welke reden dan ook, moet deze inhalen bij het herkansingsmoment, ten koste van een herkansing.

6. Kwaliteit toetsing

Met betrekking tot kwaliteit van toetsing zijn de volgende afspraken van toepassing:

- Voor de klassen 1 t/m 3 wordt in een Plan van Toetsing Onderbouw (PTO) per schoolvak aangegeven welke toetsen wanneer in het jaar worden afgenomen en welke leerdoelen daarin worden getoetst.
- Voor de klassen 4 t/m 6 wordt een Programma van Toetsing Bovenbouw (PTB) opgesteld volgens de verderop in dit document beschreven kwaliteitscriteria. Het PTA met schoolexamens is daarin een bijlage⁴.
- Een leerling moet voor het voorbereiden van een toets weten wat hij/zij moet weten en kunnen en welke leerdoelen in de toets aan bod komen.
- Toetsen staan in relatie met en verhouding tot die leerdoelen, de leerstof en de verschillende vraagniveaus. Het maken van een toetsmatrijs is hierbij een hulpmiddel.
- De kwaliteit van toetsen wordt binnen de school systematisch gemonitord. Binnen ieder team wordt hiertoe minimaal één toetsexperts aangewezen c.q. opgeleid.
- Schriftelijke toetsen worden gemaakt conform het daarvoor te ontwikkelen format.
- Toetsen zijn met OBIT opgebouwd. Dit wordt zichtbaar gemaakt voor de leerling, hetzij in de toets of in het correctievoorschrift. Bij het geven van feedback en het bepalen van de volgende stap wordt gebruik gemaakt van die taxonomie.
- Aangezien summatieve toetsen vooral dienen om het cognitieve niveau van leerlingen te bepalen (zie blz. 4), dienen summatieve toetsen een substantiële hoeveelheid IT-vragen te bevatten. Het is de bedoeling dat secties in de vakleerplannen afspraken vastleggen over de gewenste hoeveelheid OB/IT in de toetsen.
- Toetsen voldoen aan de hieronder beschreven kwaliteits- en beoordelingscriteria.

Om de kwaliteit en uniformiteit van summatieve toetsen te vergroten en te behouden, de gemaakte toetsen op een eerlijke en betrouwbare manier te beoordelen, het inzicht bij de leerlingen in hoe een wat er getoetst wordt te vergroten, en ervoor te zorgen dat een toets zinvolle feedback oplevert, dienen de toetsproducten en –processen aan de onderstaande kwaliteitseisen te voldoen. Hoe minder summatieve toetsen men geeft, hoe meer deze toetsen aan de kwaliteitseisen moeten voldoen.

In eerste instantie dragen sectievoorzitters er zorg voor dat de toetsen binnen de vaksectie voldoen aan deze kwaliteitseisen.

⁴ Toelichting: de Onderwijsinspectie verwacht dat het PTA zich beperkt tot louter schoolexamens.

Kwaliteitseisen schriftelijke toetsen

De toetsen moeten valide, betrouwbaar en bruikbaar zijn (zie bijlage 3). De lay-out voldoet aan het format.

Toetsmatrijs

Om de validiteit van de toetsen te waarborgen maken de docenten voor de constructie van summatieve toetsen zo veel mogelijk met een toetsmatrijs. Een toetsmatrijs is een schematisch overzicht waarin de toetsdoelen worden afgezet tegen het vraagniveau. Het is de blauwdruk van de toets en vormt een hulpmiddel bij het ontwikkelen van parallelle toetsversies. In een voorgaande formatieve meting kunnen dan een of enkele toetsdoelen uit de toetsmatrijs van de summatieve toetsweektoets worden gemeten. Het werken met toetsmatrijzen bevordert ook de uniformiteit binnen de sectie.

De toetsmatrijs dient te voldoen aan onderstaande kwaliteitseisen:

- De onderwerpen of toetsdoelen in de toetsmatrijs zijn concreet geformuleerd.
- In de toetsmatrijs is aangegeven in welke verhouding de onderwerpen of toetsdoelen terugkomen in de toets.
- In de toetsmatrijs is aangegeven in welke verhouding de cognitieve niveaus (taxonomie) terugkomen in de toets.
- In de toetsmatrijs is aangegeven welk onderwerp of toetsdoel op welk cognitief niveau (taxonomie) wordt getoetst.
- In de toetsmatrijs is opgenomen wat de cesuur (zak/slaaggrens) is in de vorm van een percentage of minimum score.

Taxonomie

Om met een toetsmatrijs te werken is het noodzakelijk dat docenten kennis hebben van een taxonomie. De voorkeur gaat ernaar uit om met de taxonomie OBIT te werken. Een taxonomie wordt doelmatig ingezet om de kwaliteit van de toetsen te waarborgen en een consistente en coherente toetslijn te ontwikkelen van 1^e leerjaar tot het Centraal Eindexamen. De toetslijn ziet er in de 4^e klas havo anders uit, dan in de 4^e klas vwo. Een toetslijn is het ultieme middel om echt onderscheid te maken in havo- en vwo-klassen.

Het werken met een toetslijn bevordert ook de voorspellende waarde van de SE's voor het CE.

Een taxonomie is ook een hulpmiddel om bij formatieve toetsing heel gericht effectieve feedback te geven aan leerlingen. Een leerling die slecht scoort op het cognitief niveau "Begrijpen" moet onderwijskundig en didactisch heel anders aangestuurd worden, dan een leerling die bijvoorbeeld slecht scoort op het cognitief niveau "Integreren" of "Toepassen".

Kwaliteitseisen toetsvragen

Om de validiteit en betrouwbaarheid van de schriftelijke toetsen verder te waarborgen dienen de toetsvragen aan zes specifieke kwaliteitseisen te voldoen (zie bijlage 4).

Kwaliteitseisen correctiemodel

Om de betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toets verder te waarborgen is het van belang dat het correctiemodel een aantal verplichte elementen bevat (zie bijlage 5).

Kwaliteitseisen praktische opdrachten

Ook een praktische opdracht dient valide, betrouwbaar en bruikbaar te zijn (zie bijlage 6).

Kwaliteitseisen opdrachtbeschrijving

Om de kwaliteit van de praktische opdracht te waarborgen is het van belang dat de opdrachtbeschrijving aan een zestal eisen voldoet (zie bijlage 7).

Kwaliteitseisen beoordelingsmodel

Om de betrouwbaarheid van de praktische opdracht te waarborgen is het van belang dat het beoordelingsmodel een aantal verplichte onderdelen bevat (zie bijlage 8).

Kwaliteitscriteria Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA)

Het PTA dient te bestaan uit de volgende onderdelen, zoals vermeld in het Examenbesluit VO, geldend van 15-03-2018 t/m heden.

- De onderdelen van het examenprogramma die in het schoolexamen worden getoetst*;
- De inhoud van de onderdelen van het schoolexamen;
- De wijze waarop en de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen plaatsvinden, de herkansing daaronder mede begrepen;
- De wijze van herkansing van het schoolexamen, alsmede
- De regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt.

Het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting worden door de directeur voor 1 oktober toegezonden aan de inspectie en verstrekt aan de kandidaten. Naast deze verplichte onderdelen is in het PTA duidelijk wat de verhouding is tussen summatieve en formatieve toetsen.

*In het examenprogramma⁵ van ieder vak staat beschreven welke onderdelen in het schoolexamen moeten mogen worden getoetst.

⁵ www.examenblad.nl

7. Overgang en determinatie

Met betrekking tot overgang en determinatie zijn de volgende afspraken van toepassing:

- Determinatie van leerlingen vindt plaats op basis van betrouwbare summatieve cijfers.
- Beslissingen over bevordering, opstroom of afstroom worden zo veel mogelijk genomen op basis van objectieve gegevens.
- De besluitvorming over bevordering en determinatie is voor ouders en leerlingen transparant.
- De besluitvorming over bevordering en determinatie geschiedt volgens de overgangsnormen die per jaarlaag worden vastgelegd en gepubliceerd.

8. Kwaliteitsborging

Met betrekking tot kwaliteitsborging zijn de volgende afspraken van toepassing:

- Voor de borging van (de kwaliteit van) de toetsen/schoolexamens is de rector de eindverantwoordelijke, die dit mandateert aan de secties.
- Gezien een eventuele wettelijke verplichting en rekening houdend met de maatschappelijke discussie over de kwaliteit van schoolexamens wordt onderzocht of het OLZ zou moeten voorzien in een onafhankelijke toets-/examencommissie die toeziet op de kwaliteit(sborging) van de toetsing op het OLZ en besluiten neemt t.a.v. onregelmatigheden, en wat de status, invulling en bevoegdheid van die commissie wordt.
- Binnen clusters van schoolvakken worden gezamenlijke afspraken gemaakt over de aanpak van vergelijkbare toetsen, zoals luistertoetsen en practica.
- Het evalueren en analyseren van (gemaakte) toetsen is in vaksecties een vast onderdeel bij sectievergaderingen. Enkele keren per jaar doen secties hiervan mondeling of schriftelijk verslag bij de schoolleiding.
- Sectievoorzitters bewaken het proces van kwaliteitsborging.
- Bij het ontwikkelen van een toets geldt het 'vierogenprincipe'. Als hulpmiddel hiervoor wordt een checklist met indicatoren ontwikkeld.
- Er zijn duidelijke deadlines en er is een vooraf afgesproken tijdpad voor het maken van toetsen en reviews, zodat deze tijdig worden aangeleverd.
- De sectie Nederlands wordt gevraagd om een lijst met schoolwoorden aan te leveren voor in de toetsen.

Bijlage 1: Format PTA NUOVO (alleen schoolexamens invullen en als bijlage bij PTB voegen)

Vak:¹*[in rood een voorbeeld van biologie]*

Cohort:²*19/20*

Leerjaar:³*4 havo*

Methode:⁴*Biologie voor jou*

Toegestane Hulpmiddelen:⁵*binas, basisrekenmachine*

Periode ⁶	Code ⁷	Inhoud ⁸	toetsvorm ⁹	Domein ¹⁰	Duur ¹¹	Weegfact. ¹²	Herk. ¹³
<i>3</i>	<i>T4.1</i>	<i>Thema 1 en 2</i>	<i>ST</i>	<i>A, B2, B3,</i>	<i>90 min</i>	<i>15</i>	<i>J</i>

Aanvullende mededelingen¹⁴

Overzicht inleverdata *handelingen* en opdrachten¹⁵

¹ Het betreffende vak waarop de inhoud betrekking heeft

² Het schooljaar waarin er wordt/is gestart met het betreffende pta

³ Het leerjaar waarin de inhoud wordt getoetst

⁴ De lesmethode die wordt gebruikt

⁵ De hulpmiddelen die bij een toets zijn toegestaan, dit is niet verplicht maar kan vaak wel voor duidelijkheid zorgen

⁶ De lesperiode waarin het betreffende onderdeel getoetst wordt

⁷ De code die als kolomkop wordt gebruikt in magister voor het betreffende onderdeel, T4.1.

⁸ De stof die wordt getoetst

⁹ De soort toets (handeling, praktische opdracht, schriftelijke toets, etc.)

¹⁰ Het domein/de domeinen waaronder de getoetste stof valt tot op sub domein niveau (A1, B2, B3 etc.)

¹¹ Hoeveel tijd heeft een leerling om het betreffende onderdeel af te ronden

¹² Hoe vaak telt het cijfer mee in het eindcijfer, wat is het percentage van het onderdeel in het eindcijfer

¹³ Mag het onderdeel herkanst worden of niet

¹⁴ Aanvullende vakspecifieke regels die gelden bij de afronding van het vak en/of onderdelen daarvan

¹⁵ Data waarop handelingen en/of opdrachten moeten worden ingeleverd. Dit is niet verplicht en vaak pas aan het begin van een schooljaar vast te stellen.

Bijlage 2: Format Plan van Toetsing Bovenbouw (PTB)

Vak: [voorbeeld Nederlands]

Leerjaar: 2019-2020

Jaarlaag: havo 4

Methode: Nieuw Nederlands

Week	Naam toets	Inhoud / leerstof / leerdoelen	Toets-vorm	Duur	Weging rapport	Weging SE	Herk.
18	Spelling	Volledige cursus spelling, incl. probleemwoorden.	DT	45 min	2	1	J

PTA als bijlage toevoegen.

Bijlage 3: Format Plan van Toetsing Onderbouw (PTO)

Week	Naam toets	Leerdoelen die worden getoetst	Leerstof	Toetsvorm	Weging rapport
[Hier aangeven in welke kalenderweek van het jaar de toets gepland staat. Evt. met wat ruimte (bijv. 36/37).]	[Hier een betekenisvolle naam voor de toets, bijv. 'Begrijpend lezen'.]	1) Hier leerdoelen genummerd opsommen. 2) Een lange lijst is niet erg; leerlingen willen weten wat ze moeten kunnen/weten.	[Hier de leerstof, inclusief een verwijzing naar vindplaats (bijv. 'H1.1 Lezen, blz. 16-19').]	[Hier toetsvorm aangeven, bijvoorbeeld PO, Presentatie, ST, enz.]	[Hier een getal.]

Bijlage 4: Kwaliteitseisen schriftelijke summatieve toetsen

Kwaliteitseis	Definitie (schriftelijke toets)	Kwaliteitsindicatoren
Validiteit	De toets meet precies de onderliggende kennis/vaardigheid die je beoogt te meten	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De gekozen toetsvorm sluit aan bij het doel van de toets. ▪ De toets bevat een toetsmatrijs waarin staat aangegeven welk onderwerp of toetsdoel op welk niveau wordt getoetst. ▪ Het cognitieve niveau waarop de onderwerpen of toetsdoelen worden gemeten is passend voor het bijbehorende niveau en leerjaar.
Betrouwbaarheid	De toets geeft bij herhaalde afname een gelijke en te verantwoorden uitkomst	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De toets bestaat uit een voldoende aantal vragen om toeval uit te sluiten. ▪ De toets bevat een nauwkeurig correctiemodel.
Bruikbaarheid	De toets is transparant en uitvoerbaar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De lengte van de toets is passend bij de afnametijd. ▪ De toets heeft een duidelijke, verzorgde en overzichtelijke lay-out (leesbaarheid, vraagstelling is duidelijk te onderscheiden van informatie, kloppende vraagnummering etc.). ▪ Het gebruikte taalniveau in de toets is passend voor het bijbehorende niveau en leerjaar. ▪ Er is rekening gehouden met de moeilijkheidsgraad van de vragen bij het bepalen van de volgorde van de vragen. ▪ In de toets of instructie voor de leerling staat beschreven hoeveel punten er in totaal te behalen zijn en bij hoeveel punten de cesuur (zak/slaaggrens) ligt. ▪ In de toets staat per vraag het aantal te behalen punten aangegeven

Bijlage 5: Kwaliteitseisen summatieve toetsvragen

Om de validiteit en betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toetsen verder te waarborgen dienen de toetsvragen aan de volgende zes specifieke kwaliteitseisen te voldoen.

Kwaliteitseisen	Kwaliteitsindicatoren
Specificiteit	<ul style="list-style-type: none">De toetsvragen zijn relevant en hebben betrekking op de onderwerpen of toetsdoelen.De vraag is zo specifiek gesteld dat alleen de leerlingen die de leerstof voldoende beheersen de opdracht goed kunnen uitvoeren.
Discriminatie	<ul style="list-style-type: none">De moeilijkheidsgraad van de vraag sluit aan bij het bijbehorende niveau en leerjaar.De vraag maakt onderscheid tussen leerlingen die de stof goed en minder goed beheersen.
Objectiviteit	<ul style="list-style-type: none">Het gewenste antwoord is een feit of aangeleerd principe en geen mening, tenzij het doel van de vraag is om eigen mening te geven of te onderbouwen.
Eenduidigheid	<ul style="list-style-type: none">De vraag is nauwkeurig en concreet geformuleerd: het is voor de leerling duidelijk wat hij moet doen.De vraag bevat voldoende informatie over de inhoud en vorm van de gewenste uitvoering.De vraag bevat geen irrelevante gegevens.De vraag is geen strikopdracht.Het gebruik van context en bronnen (casus, situatiebeschrijving, afbeelding, etc.) is functioneel.Bij het gebruik van context en bronnen is duidelijk welke context of bronnen bij de vraag horen.
Onafhankelijkheid	<ul style="list-style-type: none">De (deel)vragen zijn onafhankelijk van elkaar geformuleerd: de vraag kan zonder informatie uit andere vragen beantwoord worden.
Taalkundige correctheid	<ul style="list-style-type: none">De vragen zijn kort, helder en eenvoudig geformuleerd.De gebruikte taal sluit aan bij het taalniveau van het betreffende leerjaar en/of niveau.De woordkeus is voor de betreffende leeftijdsgroep begrijpelijk.Er worden geen complexe woorden gebruikt.De vragen bevatten geen spelfouten en zijn grammaticaal juist (zinsbouw).Passief taalgebruik wordt vermeden.Waar mogelijk is de vraag positief geformuleerd (geen ontkenningen).

Bijlage 6: Kwaliteitseisen correctiemodel

Om de betrouwbaarheid van de schriftelijke summatieve toets verder te waarborgen is het van belang dat het correctiemodel de volgende elementen bevat.

Onderdeel	Kwaliteitsindicatoren
Antwoordmodel	<ul style="list-style-type: none">▪ Per vraag is het juiste antwoord (sleutel) duidelijk aangegeven/beschreven.▪ Bij meerdere mogelijke juiste antwoorden, zijn de meest voor de hand liggende voorbeelden van juiste antwoorden beschreven.▪ Indien antwoorden gedeeltelijk juist kunnen zijn, worden de gedeeltelijk goede antwoorden beschreven of wordt het juiste antwoord opgesplitst in verschillende delen.▪ Er is duidelijk aangegeven voor welke (delen van) antwoorden punten kunnen worden toegekend.▪ Indien relevant zijn voor de hand liggende onjuiste antwoorden beschreven.
Scoringsvoorschrift	<ul style="list-style-type: none">▪ Er is duidelijk aangegeven hoeveel punten er maximaal per vraag toegekend kunnen worden.▪ Als er meer punten aan een vraag kunnen worden toegekend, dan is er een verdeling opgenomen van het maximaal aantal te behalen punten in deelscores (bijvoorbeeld bij maximaal 3 punten; wanneer ken je 0, 1, 2 of 3 punten toe aan een antwoord?).▪ De punten zijn evenwichtig verdeeld over de vragen: aan vergelijkbare vragen wordt een vergelijkbaar puntenaantal toegekend.
Beoordelaarsinstructie	<ul style="list-style-type: none">▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het nakijken wordt omgegaan met relevante aspecten als leesbaarheid, taalfouten, identieke fouten (eenzelfde fout die meerdere keren in de toets gemaakt wordt) etc.▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het nakijken wordt omgegaan met antwoorden die niet aan de gestelde voorwaarden voldoen (bijvoorbeeld als er meer argumenten worden gegeven dan gevraagd of er meer woorden worden gebruikt dan maximaal was toegestaan).▪ Er zijn tips opgenomen met betrekking tot beoordelaarsvalkuilen.
Cesuur- en cijferbepaling	<ul style="list-style-type: none">▪ In het correctiemodel is opgenomen wat de cesuur (zak/slaaggrens) is in de vorm van een percentage of minimum score.▪ De cesuur is passend, rekening houdend met de complexiteit en relevantie van de toets en de eventuele gokkans bij het gebruik van gesloten vragen.▪ Er is duidelijk aangegeven hoe het cijfer tot stand komt door middel van een beschrijving, formule of omreken tabel.▪ De cijferbepaling sluit aan bij de cesuur.

Bijlage 7: Kwaliteitseisen praktische opdrachten

Kwaliteitseis	Definitie (praktische opdracht)	Kwaliteitsindicatoren
Validiteit	De opdracht meet precies de onderliggende kennis/vaardigheid die je beoogt te meten	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De gekozen toetsvorm sluit aan bij het doel van de opdracht. ▪ De opdracht bevat een toetsmatrijs waarin staat aangegeven welk onderdeel of toetsdoel op welk niveau wordt gemeten. ▪ Het cognitieve niveau waarop de onderdelen of toetsdoelen worden gemeten is passend voor het bijbehorende niveau en leerjaar.
Betrouwbaarheid	De opdracht geeft een objectieve en te verantwoorden uitslag	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De opdracht bevat een nauwkeurig beoordelingsmodel. ▪ De opdracht bevat een voldoende aantal beoordelingscriteria om toeval uit te sluiten. ▪ De beoordeling van de toets vindt plaats op basis van het vier-ogenprincipe.
Bruikbaarheid	De opdracht is transparant en uitvoerbaar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De tijd die de leerling krijgt voor de opdracht is passend voor de omvang van de opdracht. ▪ De lay-out van de opdracht is duidelijk, verzorgd en functioneel. ▪ Het gebruikte taalniveau in de opdracht komt overeen met het taalniveau dat geëist mag worden van de leerling. ▪ In de opdracht of instructie voor de leerling staat beschreven hoeveel punten er in totaal te behalen zijn en bij hoeveel punten de cesuur (zak/slaaggrens) ligt.

Bijlage 8: Kwaliteitseisen opdrachtbeschrijving

Om de kwaliteit van de praktische opdracht te waarborgen is het van belang dat de opdrachtbeschrijving aan de volgende zestal eisen voldoet.

Kwaliteitseis	Kwaliteitsindicatoren
Specificiteit	<ul style="list-style-type: none">▪ De opdracht is relevant en heeft betrekking op de onderdelen of toetsdoelen.▪ De opdracht is zo specifiek geformuleerd dat alleen de leerlingen die voldoende vaardig zijn de opdracht goed kunnen uitvoeren.▪ De opdracht kan niet met behulp van andere dan de beoogde vaardigheden worden uitgevoerd.
Discriminatie	<ul style="list-style-type: none">▪ De moeilijkheidsgraad van de opdracht sluit aan bij het niveau en leerjaar.▪ De opdracht maakt onderscheid tussen leerlingen die vaardig en minder vaardig zijn
Eenduidigheid	<ul style="list-style-type: none">▪ De opdracht is nauwkeurig en concreet geformuleerd: het is voor de leerling duidelijk wat hij moet doen.▪ De opdracht bevat voldoende informatie over de inhoud en vorm van de gewenste uitvoering, zoals instructies, eisen en algemene afspraken.▪ De opdracht bevat voldoende informatie over de afname en/of planning van de uitvoering, zoals toegestane hulpmiddelen, data voor uitvoering en deadlines voor inleveren.▪ De opdracht bevat voldoende informatie over de beoordeling van de uitvoering, zoals de beoordelingscriteria, het totaal aantal te behalen punten, de cesuur en de cijferbepaling.▪ De opdracht bevat geen irrelevante gegevens.▪ Het gebruik van eventuele context en bronnen (casus, situatiebeschrijving, afbeelding, etc.) is functioneel.▪ Bij het gebruik van context en bronnen is duidelijk welke context of bronnen bij de opdracht horen.
Taalkundige correctheid	<ul style="list-style-type: none">▪ De opdracht is kort, helder en eenvoudig geformuleerd.▪ Er wordt geen gebruik gemaakt van overbodig taalgebruik.▪ Er worden geen complexe woorden gebruikt.▪ De opdracht bevat geen spelfouten en is grammaticaal juist geformuleerd (zinsbouw).▪ Passief taalgebruik wordt vermeden.

Bijlage 9: Kwaliteitseisen beoordelingsmodel

Om de betrouwbaarheid van de praktische opdracht te waarborgen is het van belang dat het beoordelingsmodel de volgende verplichte onderdelen bevat. (zie bijlage)

Onderdeel	Kwaliteitsindicator
Beoordelingscriteria	<ul style="list-style-type: none">▪ De beoordelingscriteria zijn specifiek, actief en meetbaar geformuleerd.▪ De beoordelingscriteria sluiten aan bij de onderdelen of toetsdoelen in de toetsmatrijs.▪ De beoordelingscriteria zijn op het cognitieve niveau gesteld zoals in de toetsmatrijs is aangegeven.
Scoringsvoorschrift	<ul style="list-style-type: none">▪ Er is duidelijk aangegeven hoeveel punten er per criterium toegekend kunnen worden of welke waarde er aan een criterium toegekend kan worden (bijvoorbeeld O/V/G).▪ Er is aangegeven wanneer er hoeveel punten aan een criterium toegekend worden of welke waarde er aan een criterium toegekend wordt (bijvoorbeeld d.m.v. observatiepunten in een rubric).▪ De punten zijn evenwichtig verdeeld over de beoordelingscriteria: aan vergelijkbare criteria wordt een vergelijkbaar puntenaantal toegekend.
Beoordelaarsinstructie	<ul style="list-style-type: none">▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het beoordelen van de opdracht wordt omgegaan met relevante aspecten als leesbaarheid, taalfouten, etc.▪ Er is duidelijk aangegeven hoe er bij het beoordelen wordt omgegaan met opdrachten die niet aan de gestelde voorwaarden voldoen (bijvoorbeeld als de opdracht niet volledig is uitgevoerd).▪ Er zijn tips opgenomen met betrekking tot beoordelaarsvalkuilen en/of interbeoordelaars-betrouwbaarheid.
Beslismodel	<ul style="list-style-type: none">▪ Er is duidelijk aangegeven hoe het cijfer tot stand komt door middel van een beschrijving, formule of omrekening (inclusief weging en voorwaardelijkheden).▪ De cijferbepaling sluit aan bij de cesuur (zak-/slaaggrens).

Bijlage 10: Voorbeeld Toetsmatrijs

De nieuwe generatie toetsen en examens. **BUREAU ICE**
toets.nl

TOETSMATRIJS

SCHRIFTELIJKE TOETS

Vak	<input type="text"/>	Naam toets	<input type="text"/>
Onderwijstype	<input type="text"/>	Toetsvorm	<input type="text"/>
Leerjaar	<input type="text"/>	Cesuur	<input type="text"/>

Onderwerpen/toetsdoelen	Aantal punten			Totaal
	Vragen	weten	doen	
1	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
2	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
4	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
6	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
7	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
8	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
9	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
10	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Totaal	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

© Bureau ICE

Bijlage 11: Toetsanalyseformulier

(deze krijg je van je docenten tijdens het nabespreken van een toets)

Doel: Probeer te leren van je toets!

Opdracht

De docent heeft je toets nagekeken. Nu ga je zelf kritisch de toets met het correctiemodel bekijken. Vul de tabel op de achterzijde in met onderstaande stappen.

Wees eerlijk tegen jezelf, dan word je er ook echt beter van!

1. Neem je toets en het correctiemodel.
2. Bestudeer de lijst hieronder met de soorten fouten.
3. Neem de tabel op de volgende bladzijde erbij en bekijk de vragen waar je één of meer punten hebt laten liggen.
4. Onderzoek bij die vragen wat voor soort fouten je hebt gemaakt.
5. Zet per vraag kruisjes in de tabel bij het soort fout die je hebt gemaakt. Dat kunnen per vraag best meerdere soorten fouten zijn.
6. Vraag eventueel de docent om tips.
7. Valt je nog iets bijzonders op dan vul je dat in bij 'Toelichting' in de laatste kolom.
8. Denk terug aan hoe je je hebt voorbereid op deze toets en vul de tweede tabel in.
9. Ten slotte bedenk je wat je bij de volgende toets anders gaat doen.

Verschillende soorten fouten en leertips

Veel OB-fouten: Je hebt onvoldoende goed geleerd.

Leertip: Maak lijsten van woorden of begrippen die je moet leren of maak een mindmap. Zorg bij het leren voor herhaling, herhaling en herhaling. Als je geleerd hebt, controleer of je het dan ook echt weet. Laat je overhoren of controleer jezelf via de computer.

Veel IT-fouten: Je vond het lastig om bij een vraag de juiste uitwerkstappen te bedenken.

Leertip: Probeer bij lastige huiswerkopgaven goed door te denken, probeer theorieën te snappen door jezelf steeds waardoor-, waarvoor- of wanneer-vragen te stellen. Vraag je docent bij de voorbereiding op een toets om extra IT-vragen om mee te oefenen.

Leesfouten: Je hebt te snel gelezen of iets verkeerd gelezen.

Leertip: Neem de tijd voor het lezen van de vraag. Markeer belangrijke signaalwoorden tijdens het lezen. Herhaal de vraag in de eerste zin van je antwoord. Besteed extra aandacht aan oefeningen voor begrijpend lezen en tekstbegrip bij het vak Nederlands. Vraag je docent om extra oefenvragen.

Leerfouten: Je hebt iets verkeerd geleerd, iets verkeerd onthouden of iets misschien helemaal niet geleerd.

Leertip: Maak een samenvatting, een begrippenlijst of een mindmap voor de volgende toets en laat deze controleren door je docent. Besteed meer tijd aan je leerwerk. Laat je overhoren door je ouders of een andere leerling. Ga door tot dat je alle overhoorvragen 100% foutloos kunt beantwoorden. Let hierbij ook op het leren van inzichtvragen, vraag de docent eventueel voor extra materiaal.

Formuleerfouten: Je mist punten doordat je het antwoord niet volledig genoeg hebt geformuleerd. Veel leerlingen vergeten terug te koppelen naar de vraag.

Leertip: Besteed meer aandacht aan *hoe* je antwoord geeft. Oefen hiermee tijdens het maken van je huiswerk en kijk je huiswerk kritisch na. Begin het antwoord bij open vragen met het herhalen van de vraag in de eerste zin. Lees na het opschrijven van je antwoord de *vraag(!)* en je antwoord nog een keer door. Heb je echt antwoord gegeven op de vraag? Laat jezelf schriftelijk overhoren door je ouders. Bespreek vervolgens je antwoorden. Hoe kun je je antwoord beter formuleren? Laat eventueel je docent je antwoorden op oefenvragen bekijken.

Begrijpfouten: Je hebt de stof niet begrepen.

Leertip: Besteed meer aandacht aan het maken van oefenopdrachten en je huiswerk. Kijk je werk ook kritisch na. Stel vragen tijdens de les. Stel jezelf vragen die beginnen met 'waardoor' of 'leg uit'. Ga samenvattingen of mindmaps maken en laat deze controleren door je docent.

Bijlage 12: Toetsvormen

- Mondeling vertellen wat je weet
- Digitaal (PPT etc.)
- Proefverslag
- Toepassen van theorie
- Magazine
- Dagboek – alsof je erbij was
- Liedje schrijven
- Gedicht schrijven
- Brochure / folder
- Stappen zetten – vakkenspel – over de streep
- Tekening
- Poster / infographic
- Webquest
- Uitleggen
- Verboden woord
- Stripverhaal
- Verslag
- Instaptoets om voorkennis te activeren
- Brief
- YouTube filmpje
- Fotoreportage
- Catch the ball – antwoord geven vóór vangen
- Eigen toets maken
- Open-boek-toets
- Presentatie – PPT – Prezi – Anders
- Samenvatting maken
- Luistertoets
- SO / Repetitie
- App bouwen
- Mindmappen – woordspin – verbanden leggen
- Schriftelijke toets – open vragen – meerkeuze vragen
- Kruiswoordpuzzel
- Planmatig werken
- Tijdbalk op behangrol
- Oorzaak – gevolg proces op behangrol – uitwerken als toets
- Inhoudelijke stroomschema maken
- Socrative Kahoot-quizen
- Onderzoeksvaardigheden
- Handelingsvaardigheden
- Zelfevaluatie
- Stoplicht – ROOD: Ik snap het nog niet – ORANJE: Ik snap het een beetje – GROEN: Ik kan het een ander uitleggen
- Meerkeuzevragen – inzicht
- Stellingen
- Bewegende vormen van toetsing
- Elkaar onderling beoordelen
- Procesevaluatie
- Tussenevaluatie

- Filmpjes - inspreken
- Toneelstuk

- Liedje maken
- Voorwerp op schaalmodel maken/namaken - maquette
- Quiz organiseren
- Strip of cartoon maken
- Stop-motion uitleg filmpje maken
- Een krant of een tijdschrift over het onderwerp maken
- Websites maken
- Lipdubb
- Facebook pagina maken
- Zelf een onderzoek uitzetten en uitvoeren
- Kaartjes – sorteeropdracht
- Etaleren – vitrinekast inrichten
- Reclame maken
- Marktkraam / winkels over onderwerp maken
- Presentatie
- Tekening + uitleg presenteren
- Demonstreren
- Opstel / verhaal schrijven
- Menukaart maken
- Posters
- Muurkrant
- Taaldorp
- Pecha Kucka
- Debat voorbereiden en uitvoeren
- Dominospel
- Doelstellingen matrix
- Speurtocht maken
- Kahoot
- Voorwerp meenemen en vertellen
- Poppenkast
- Luistertoets
- Verslag
- Interviews afnemen
- Skype met experts
- Mondelinge toets
- Werkstuk
- Bouwwerk
- Practicum
- Voor elkaar toetsvragen bedenken
- Zelf een toets laten ontwerpen
- Practicum
- Poster Collage